

STORTINGET

Innst. 184 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:56 S (2024–2025)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om å utrede jaktfrie områder i nasjonalparker

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede opprettelse av et lite antall faglig baserte jaktfrie områder i eksisterende nasjonalparker, der formålet er å etablere referanseområder for forskning og forvaltning og gi allmennheten mulighet til å oppleve mest mulig urørt og opprinnelig dyreliv.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 4. februar 2025 til Klima- og miljødepartementet ved statsråd Andreas Bjelland Eriksen bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 10. februar 2025. Komiteen har invitert til og mottatt to skriftlige høringsinnspill i saken. Sakens dokumenter, inkludert høringsinnspill, er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, lederen Ingvild Kjerkol, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal og Sigurd Kvammen Rafaelsen, fra Høyre, Jan Tore Sanner, Michael Tetzschner, Bård Ludvig Thorheim og Ove Trellevik, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Lisa Marie Ness Klungland og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Kristoffer Robin Haug, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til Dokument 8:56 S (2024–2025) fra representanter fra Miljøpartiet De Grønne om å utrede jaktfrie områder i nasjonalparker. Forslagsstillerne ønsker å etablere et begrenset antall jaktfrie områder i eksisterende nasjonalparker for å styrke bevaringen av urørt norsk natur, bidra til forskning og gi allmennheten mulighet til å oppleve dyrelivet uten påvirkning fra jakt.

Komiteen viser til klima- og miljøministerens svar fra 10. februar 2025, hvor det pekes på at jakt allerede er regulert i enkelte nasjonalparker, samt at jaktutøvelse kan ha effekter på viltets atferd. Videre påpeker statsråden at storviltjakt kan være nødvendig for å holde bestandene på et bærekraftig nivå, mens jaktfrie områder kan ha en positiv effekt for enkelte arter.

Komiteen anerkjenner at nasjonalparker har som formål å bevare natur i en mest mulig opprinnelig tilstand, samtidig som flere av dem også ivaretar hensyn-

net til tradisjonell bruk, herunder jakt og annen høsting.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil understreke at man i Norge har en tradisjon for å legge til rette for både jakt og andre friluftslivinteresser. Flertallet fremhever at allemannsretten står sterkt i Norge, og at den gir alle mulighet til å benytte naturen. Flertallet mener ikke at jaktfrie områder i nasjonalparker styrker allemannsretten, og er negative til å sette andre friluftslivsinteresser foran jaktinteresse.

Flertallet understreker at jakt er en viktig del av en bærekraftig forvaltning av hjorteviltbestander. Gjennom fastsatte kvoter kan jegere høste av det naturlige overskuddet og sørge for tilgjengelig beitegrunnlag, slik at man opprettholder sunne og robuste bestander av hjortevilt. Å redusere tilgangen til jakt kan medføre en uønsket økning i hjorteviltbestanden og at flere dyr må dele på beitegrunnlaget. Dette kan føre til vekttap hos dyrene, samt økt forekomst av sykdom.

Flertallet mener at jakt er en viktig tradisjon i Norge som representerer en vesentlig ressurs både økonomisk og kulturelt. Jakt er en viktig del av forvaltningen og en begrensning av dette kan ha utilsiktede konsekvenser.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre støtter forslaget om å utrede jaktfrie områder i nasjonalparkene og mener at dette kan bli viktige referanseområder for forskning, samt at det kan bidra til økte populasjoner av fugler og dyr både innenfor og utenfor nasjonalparkene, jamfør det vi har sett i forbindelse med opprettelsen av fredningsområder for hummer.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne er enig i at jakt og høsting av naturlige overskudd i mange områder er viktig for bærekraftig forvaltning av både hjortevilt og andre dyr, blant annet av de ovennevnte årsakene. Disse medlemmer vil understreke at representantforslaget tar høyde for dette ved å peke på at mange nasjonalparker

«ikke vil egne seg som jaktfrie områder blant annet på grunn av beite og eiendomsrett, eller fordi fravær av rovdyr eller andre forhold gjør jakt nødvendig.» samt at «valg av områder forutsettes å skje (...) med faglig baserte forslag, høringer og politiske vedtak.»

Behovet for bærekraftig forvaltning av blant annet hjortevilt er derfor ikke en relevant innvending mot forslaget.

Disse medlemmer viser til at det pågår jakt og fiske stort sett overalt i Norge, inklusive i alle nasjonalparker. Unntaket er et små områder i nasjonalparkene i

Pasvik og Dividalen. Konsekvensen er at bestander, struktur og atferd i omtrent alle dyrebestander er påvirket av jakt. Dyrene er sannsynligvis mer sky og redde for mennesker, og faunaen kan være annerledes sammensatt og forekomme i andre mengder enn den ville gjort uten jakt. Disse medlemmer viser til brevet fra statsråden til komiteen som inneholder en nærmere gjennomgang av ulike effekter jakten har på dyrelivet.

Disse medlemmer merker seg at statsråden i sitt brev til komiteen om denne saken skriver at han er åpen for at det kan være nyttig med mer kunnskap om avveiningene mellom fordeler og ulemper ved jaktfrie soner, og at departementet legger til rette for nærmere utredninger dersom det tas lokale initiativer. Disse medlemmer er positive til dette.

Disse medlemmer mener samtidig at det bør tas initiativ fra regjeringen til å kartlegge mulige jaktfrie områder. Dagens praksis innebærer at man aktivt velger bort at nasjonalparker i Norge skal ha et mest mulig naturlig og opprinnelig dyreliv. Norske nasjonalparkers grunnleggende formål er å bevare opprinnelig natur. Disse medlemmer mener derfor at det vil være rimelig at det finnes områder i hvert fall i noen parker der bevaring av mest mulig urørt natur er formålet.

Disse medlemmer understreker at dyrelivet i Norge har vært påvirket av jakt og fangst i tusenvis av år. Samtidig er den samlede menneskelige påvirkningen på dyrelivet nå mye større enn noen gang før. Kraftlinjer, bilveier, hyttebyer, skogsdrift, vindparker og mye annet deler opp leveområdene. Jakt, utstyr og infrastruktur gir menneskene en ny type overtak. Forurensing, klimaendringer, lys og støy påvirker. Det kan derfor argumenteres for at upåvirket natur har blitt noe nær en umulighet i Norge. Derfor bør vi gjøre mer for å bevare noen egnede naturområder så upåvirket som mulig.

Disse medlemmer vil peke på at jaktfrie områder ikke er en ny idé i norsk naturforvaltning. I de store naturreservatene på Svalbard er det ikke jakt eller annen høsting. Der er tanken at naturen bevares for naturens egen skyld og for forskning. De fleste er enige om at det har en verdi i seg selv å vite at Norge har slike områder. I andre land, som Sverige, er mange store områder i nasjonalparker helt uten jakt. Slike jaktfrie områder er veletablerte, følges nøye opp faglig, er populære og i mange tilfeller av stor verdi for lokalt reiseliv. Dyrebestander som trives i jaktfrie områder, kan i noen tilfeller produsere overskudd til fordel for jakt i omkringliggende områder.

Disse medlemmer mener det grunnleggende formålet med Norges nasjonalparker er å bevare Norges mest verdifulle natur mest mulig upåvirket. Med dette forslaget kan man sikre at deler av denne naturen forblir mest mulig urørt, til glede for fremtidige generasjoner og for et bredt lag av befolkningen. Disse medlem-

mer vil peke på at mange nasjonalparker ikke vil egne seg som jaktfrie områder, blant annet på grunn av beite og eiendomsrett, eller fordi fravær av rovdyr eller andre forhold gjør jakt nødvendig. Det finnes likevel nasjonalparker hvor jaktfrihet kan fungere. Valg av områder forutsettes å skje på vanlig måte med faglig baserte forslag, høringer og politiske vedtak.

Disse medlemmer mener etablering av jaktfrie områder vil ha en rekke fordeler:

- Den grunnleggende hensikten med nasjonalparker er å bevare store naturområder med deres økosystemer i en mest mulig opprinnelig tilstand. Jaktfrie områder kan bidra til at naturen i deler av egnede nasjonalparker bevares mest mulig urørt.
- Jaktfrie områder kan styrke allemannsretten ved å tilby en rikere naturopplevelse for det store flertallet som ikke driver med jakt. Dette gir en bedre balanse mellom ulike brukergrupper.
- Jaktfrie områder vil bli verdifulle referanser for forskning og forvaltning, som i dag har liten tilgang på slike områder i Fastlands-Norge. Det vil styrke kunnskapen om både urørt natur og effekter av jakt.
- Det er bred enighet både lokalt og nasjonalt om at det har stor verdi i seg selv for folk å vite at slike naturområder fortsatt finnes.
- Rikere og mer intakt natur kan gi større inntekter og flere arbeidsplasser i lokalsamfunnene rundt jaktfrie områder. Erfaringer fra Sverige, som i Sarek og Fulufjället, viser at jaktfrie områder kan bli en lokal økonomisk ressurs. Større bestander av noen arter i jaktfrie områder kan i noen tilfeller gi et overskudd av dyr til fordel for jakt i områdene rundt.
- Jaktfrie områder er et nødvendig bidrag til naturavtalens mål om restaurering av 30 pst. av ødelagte økosystemer innen 2030, og til avtalens mål om å styrke naturforvaltning, forskning og naturforståelse.

Disse medlemmer understreker at hensikten med jaktfrie områder i nasjonalparker er at de skal kunne oppleves og studeres, ikke at de skal stenges.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede opprettelse av et lite antall faglig baserte jaktfrie områder i eksisterende nasjonalparker, der formålet er å etablere referanseområder for forskning og forvaltning og gi allmennheten mulighet til å oppleve mest mulig urørt og opprinnelig dyreliv.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede opprettelse av et lite antall faglig baserte jaktfrie områder i eksisterende nasjonalparker, der formålet er å etablere referanseområder for forskning og forvaltning og gi allmennheten mulighet til å oppleve mest mulig urørt og opprinnelig dyreliv.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:56 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om å utrede jaktfrie områder i nasjonalparker – vedtas ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 25. mars 2025

Ingvild Kjerkol

leder

Kjell Ingolf Ropstad

ordfører

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen, Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

25/486-

10. februar 2025

Dokument 8:56 S(2024-2025) om å utrede jaktfrie områder i nasjonalparker

Jeg viser til brev fra energi- og miljøkomiteen 4. februar 2025 med representantforslag 8:56 S (2024–2025) fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Une Bastholm.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede opprettelse av et lite antall faglig baserte jaktfrie områder i eksisterende nasjonalparker, der formålet er å etablere referanseområder for forskning og forvaltning og gi allmennheten mulighet til å oppleve mest mulig urørt og opprinnelig dyreliv.»

I Norge er jakt stort sett tillatt i nasjonalparkene våre. Det er enkelte unntak. For eksempel er det forbud mot all jakt i de delene av Øvre Pasvik nasjonalpark som inngikk i den opprinnelige nasjonalparken som ble vernet i 1970. Da nasjonalparken ble utvidet i 2003, videreførte man jaktforbudet i opprinnelig del fordi det hadde bred aksept lokalt. I den utvidete delen er jakt tillatt. I Øvre Dividal nasjonalpark er det jaktforbud i deler av nasjonalparken (Havgavuobmiområdet). Det er også restriksjoner på jakt i enkelte andre nasjonalparker, for eksempel er det forbud mot jakt på storvilt i Rago og deler av Blåfjella-Skjækerfjella. I Anarjohka nasjonalpark er det bare reindriftsutøvere som har unntak for forbudet mot jakt og fangst, begrenset til jakt og fangst på rype, hare, rødrev og mink.

Jakt og jaktutøvelse påvirker villlevende dyr på flere vis. Selve jaktutøvelsen kan føre til forstyrrelser av viltet. Slike forstyrrelser kan igjen påvirke områdebruken, utløse trekk, føre til økt predasjon etc.

Fravær av forstyrrelser vil kunne føre til endret atferd hos viltet. I områder uten jakt eller andre forstyrrelser utvikles ikke fryktatferd ved menneskelig nærvær. For at dette skal være tilfelle, må imidlertid dette omfatte leveområdene til viltet hele året. De fleste arter med helårlig opphold i Norge har store leveområder. Under våre klimatiske forhold er sesongtrekk vanlig for flere av de typisk jaktbare artene. Lengre trekk mellom sommer- og vinterområder av eksempelvis hjortevilt er mer utpreget jo lenger nord man kommer. Dette har trolig sammenheng med klimaforhold og snødybde, og trekkfunksjonene er godt beskrevet gjennom forskning. Det er lite areal i Skandinavia i dag som har jaktbegrensinger der disse kan antas å ha ført til atferdsmessige endringer, bl.a. fordi områdene uten jakt er så små at det i liten grad kan antas å påvirke atferd på arter som beveger seg over store avstander.

Storviltjakt kan i mange tilfeller være nødvendig for å holde hjorteviltbestandene på et bærekraftig nivå. Uten verken jakt eller naturlige predatorer vil bestandene kunne vokse ukontrollert, noe som kan føre til overbeiting og skade på vegetasjonen lokalt og andre konsekvenser som økt fare for påkjørsler eller sykdom i bestandene. I mange områder er derfor jakt på en del storviltarter nødvendig.

Småviltet i Norge har derimot en rekke naturlige predatorer, og jakt på dette småviltet vil i liten grad være nødvendig med tanke på å regulere bestandene. Undersøkelser av jaktfrie områder i både Norge og utlandet viser at småvilt (hønsefugler) har betydelig høyere vinteroverlevelse i områder uten jakt enn områder med jakt. Store nok jaktfrie områder kan derfor ha positiv effekt på disse artene, og de vil kunne spre seg videre til andre områder, og dermed også fungere som refugier som forsyner nærliggende områder med jaktbare ressurser. Det er imidlertid svært mange faktorer som påvirker bestandens utvikling slik som klima, predatorer, værmessige forhold, utvikling i alternative byttedyr, tap av habitat og så videre. Relativt store bestander av små og mellomstore predatorer, som for eksempel rødrev, er særlig regulerende på småviltbestandene. Jaktfrie områder kan potensielt gi et godt grunnlag for vekst i bestandene, men gir ingen garanti.

Jaktfrie områder kan gi økonomisk gevinst til lokalsamfunnene gjennom å tiltrekke seg flere turister som ønsker å oppleve naturen uten forstyrrelser fra jakt, dette ser vi blant annet fra Sarek i Sverige. Det kan også tiltrekke seg forskningsmidler og interesse fra akademiske institusjoner. Det er imidlertid uklart om jaktfrie områder vil være en større økonomisk ressurs for lokalsamfunnet, enn den verdien som jakt i området genererer gjennom bl.a. utleie av jaktrettigheter, salg av viltkjøtt og overnatting.

Jakt og fiske har lange tradisjoner i Norge, og er i mange bygder en svært sentral og samlende aktivitet og en viktig del av det lokale friluftslivet. Dette gjelder også der jakten skjer innenfor nasjonalparkgrensene, og enten det jaktes på privat grunn eller på statsgrunn, i eller utenfor statsallmenning. Den nordiske modellen for jakt er i dag preget av tilgjengelighet for alle samfunnslag og en bred aksept i befolkningen.

Jaktforbud på privat grunn vil kunne utløse krav om erstatning fra grunneierne og andre rettighetshavere.

Det vil være både positive og negative sider ved å innføre jaktfrie områder i eksisterende nasjonalparker. Disse må veies opp mot hverandre. Jeg er åpen for at mer kunnskap om disse avveiningene kan være nyttig, men en forutsetning for en slik utredning av jaktfrie soner bør først og fremst skje som resultat av et initiativ fra lokalt hold. Om det tas et slikt initiativ – for eksempel fra nasjonalparkstyrene, som er lokalpolitisk sammensatte organer – vil departementet legge til rette for en slik utredning

Innføring av jaktfrie områder i et verneområde vil kreve endring av forskriften som gjelder for det aktuelle verneområdet. Forslag om slike endringer må sendes på alminnelig høring og et eventuelt endelig vedtak om å innføre jaktforbud i hele eller deler av nasjonalparken må vedtas av Kongen i statsråd.

Med hilsen

Andreas Bjelland Eriksen

